

A Thig na Tit Orm | le Maidhc Dainín Ó Sé

Saol Scoile: Níor thaitin na ceachtanna scoile (*lessons*) le Maidhc. Bhí an scoil thar a bheith dian sa chaite toisc go raibh an pionós corparth (*corporeal punishment*) fós i bhfeidhm. Bhí eagla ar gach duine roimh an 'máistir' mar ní raibh drogall air (*he wasn't reluctant to*) úsáid a bhaint as an bhfuinseog (*the ash*). Is maith is cuimhin le Maidhc (*he remembers well*) cuairt an chigíre (*inspector*), agus bhí tine ar a chraiceann (*on edge*) an lá sin. Níor thaitin an scoil leis, ach rinne sé cairde maithe ann agus bhí ainm aige mar 'thógálaí trioblóide' (*trouble maker*). Theip air an scrudú iontrála (*entrance exam*) chun dul chuig an meanscoil, agus ansin cheap sé go raibh sé saor ach bhí smaointe éagsúla ag a mham, agus chuir sí iachall air dul chuig an gceardscoil (*tradeschool*) i nDaingean. Ag deireadh an lae, chuaigh Mhaidhc agus bhí sé an-shásta sa cheardscoil. Bhí an bhéim (*emphasis*) ar na hábhair phraicticúla agus bhí Maidhc go maith ag obair lena lámha. Rinne sé tionscnamh adhmaadóireachta (*woodwork project*) agus rinne an rang naomhág. Ce nach ribh morán suime ag Maidhc sa scolaíocht, bhláthaigh sé (*he blossomed*) sa cheardscoil.

Saol Teaghlaigh: Bhí an-chion (*fond*) aige ar a mham. Ba dhuine údarásach, ciallmhar agus tuisceanach í. Chaith sí na bríste sa teach! Bhí tnútháin arda aici (*high expectations*) do Mhaidhc. Ba mhian léi go mbeadh sé ina mhúinteoir agus dá bhrí sin, rinne sí a dícheall (*she did her best*) é a bhrú i dtreo na leabhair (*to push him towards the books*). Ach ní raibh spéis dá laghad ag Mhaidhc sna cursaí scoile agus mar sin bhí siad in adharca a chéile (*at loggerheads*) ó am go ham. Bhí rún daingean aici (*determined*) nach mbeadh Maidhc ina

'sclabhaí sluaiste' (*slave of the shovel*). Ag an am, bhraith Maidhc go raibh sé faoin ordóg (*under the thumb*) ach, níos déanaí, thuig sé gur thug sí comhairle maith dó (*good advice*).

Bhí caidreamh deacair aige lena dhaid. Ba dhuine lásanta (*fiery*), tostach (*taciturn*) agus traidisiúnta é. Bhí eagla ar mhaidhc roimhe, mar nuair a bhí sé i dtrioblóid thug a dhaid bascadh (*beating*) pianmhar dó. Ina dhiaidh sin, choiméad a dhaid morán rudaí leis féin. Mar shampla, nuair a fuair Maidhc an bhosca ceoil, bhí iontas (*amazement*) ar gach duine go raibh daid in ann é a sheinnt. Dúirt a bhean chéile "Táim pósta leis an bhfear sin le fiche bhliain agus ní raibh fhios agam go raibh nóta ina cheann". D'oibrigh a dhaid go dian dícheallach (*very hard*) chun bia a chur ar an mbord agus chun rudaí eile a sholáthar (*provide*) dó. Bhí an obair an-deacair ag an am, mar ní raibh aon innealra (*machinery*) ann.

Bhí cúpla deartháir ag Mhaidhc, ach bhí siad níos sine ná sise agus chuaigh an chuid is mó dóibh ar imirce (*most of them emigrated*). Bhí deartháir amháin, Paidí, ag obair don chomhairle contae, agus bhí na spéiseanna céanna acu (*same interests*), m.s cheannaigh siad an bhosca ceoil le chéile.

Caithimh Aimsire: Ó thaobh caithimh aimsire de, bhí an 'bothántaíocht' (*house-visiting*) go mór chun tosaigh. Istoíche (*at night*), theadh daoine ó thigh go tigh ag insint scéalta, ag imirt cartaí, ag ól agus ag seinm ceol traidisiúnta. Bhí cúpla duine i ngach ceantar agus bhí ainm in aired acu (*good reputations*) don scéalaíocht. Tugadh 'seanacháí' dóibh (*they were called seanacháí*), agus cuireadh fáilte mór rompu i ngach háit.

Bhí Maidhc an-tógtha le caid, nó peil gaelach, chomh maith. D'imir siad gach lá tar éis scoile agus ag ám loin. Bhí na cluichí an-gharbh (*very rough*) mar ní raibh aon rialacha nó réiteoir acu. Ní raibh aon trealamh (*equipment*) acu, leis agus d'úsáid siad liathróid bheag rubáir agus

clocha mar chúaillí (*rocks as goalposts*). Ach, bhain siad sult as, agus sa mhéanscoil bhuaigh scoil Mhaidhc an craobh chontae agus an craobh náisiúnta.

An Áit: Rugadh agus togadh Maidhc i ngaeltacht Corcha Dhuibne i gcontae Ciarraí. Gan aon agó, bhí an bochtanas (*poverty*) fortleathan (*widespread*) sa cheantar. Nuair a bhí Maidhc ag fás aníos (*growing up*). Ní raibh morán airgid nó earraí acu, ach in ionad sin (*instead of that*), bhí an muintearas (*community spirit*) agus an bród dhucháis beo beathach (*alive and well*). Ní raibh aon leictreachas ann, ní raibh a lán áiseanna ann agus ní raibh ach dhá raidió sa pharóiste! Ach, réitigh gach duine le chéile (*everyone got on well together*) agus bhraith siad ar a chéile (*depended on each other*) freisin. Bhí na comharsana i gcónaí ag faire amach do gach duine eile (*watching out for*) agus bhí siad lán sásta na rudaí a bhí acu a roinnt (*to share*). Tógaimís mar shampla, an raidió. Nuair a bhí Ciarraí ag imirt i bpáirc an chrócaigh tháinig slua mór chuig teach Mhaidhc, bhailigh siad le chéile sa seomra suí agus d'éist siad leis an tráchtair (*the commentator*). Chloisfeá biorán ag titim (*a pin drop*) sa seomra! Uaireanta nuair a tháinig an iomarca daoine, d'oscail siad an fhuinneog agus sheas daoine lastigh, sa ghairdín, ag éisteacht leis. Léiríonn an eachtra seo go raibh daoine an-chompordach le chéile. Nuair a bhí Maidhc Óg, bhí cúlú eacnamaíochta (*economic downturn*) ag reabhadh tríd na tíre agus bhí gach áit ag fulaingt, an ghaeltacht ach go háirithe (*especially*). Bhí na háiteanna seo ag meath (*being weakened*) agus ag dul i léig (*declining*) agus bhí an ráta dífhostaíochta ag ardú as cuimse (*rising greatly*). Bhraith daoine ar iascach agus ar fheirmeoireacht (*fishing and farming*). Ní raibh aon fhostóirí móra (big employers) in aice láimhe. Dá bhrí sin, ní raibh an dara rogha ag an-chuid daoine (*a lot of people had no other choice...*) ach an bhád bhán a thógail (*to emigrate*) thar lear, ag lorg oibre. De ghnáth (*usually*), Ní fheicfidís an ghaeltacht arís (*they would not see the gaeltacht again*).

Ar an iomlán, bhí saol crua ach sásúil acu i gCorcha Dhuibhne.

Stíl: Tríd an dírbheathaisnéis (*autobiography*) ar fad, úasáideann Maidhc gnáthchaint na ndaoine. Úsáideann sé canúint na mumhan (*munster dialect*) agus is cuma leis faoin gcaighdeán oifigiúil (*the official standard Irish*). Dá bhrí sin, tá rithim nádurtha, draíochtúil le chloisteáil ann.

Is scéalaí den chéad scoth é. Tá sé éasca a shamlú (*to imagine*) Maidhc ag insint scéalta dúinn cois tine. Tá a stíl scríbhneoireachta simplí ach beo bríomhar (*lively*). Tá cuid de na heachtraí (*some of the incidents*) thar a bheith greannmhar, tógaimís mar shampla an eachtra leis na tincéirí, scéal na nubh agus a chéad lá ar scoil. Ní féidir ach gáire amach ós ard (*you can't but laugh out loud*).